

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

TRẦN THỊ HIỀN

**TỔ CHỨC DẠY HỌC LUYỆN TỪ VÀ CÂU
THEO HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC TRONG
MÔN TIẾNG VIỆT LỚP 5**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

THÁI NGUYÊN - 2020

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

TRẦN THỊ HIỀN

**TỔ CHỨC DẠY HỌC LUYỆN TỪ VÀ CÂU
THEO HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC TRONG
MÔN TIẾNG VIỆT LỚP 5**

Ngành: Giáo dục học

Mã số: 8 14 01 01

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

**Người hướng dẫn khoa học: 1. TS. Xuân Thị Nguyệt Hà
2. TS. Nguyễn Tú Quyên**

THÁI NGUYÊN - 2020

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận văn này là trung thực, không trùng lặp với các đề tài khác và chưa từng được ai công bố ở bất cứ tài liệu nào.

Thái Nguyên, tháng 08 năm 2020

Học viên

Trần Thị Hiền

LỜI CẢM ƠN

Lời đầu tiên, tôi xin bày tỏ sự tri ân sâu sắc tới TS. Xuân Thị Nguyệt Hà, TS. Nguyễn Tú Quyên, những người đã tận tình hướng dẫn và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình nghiên cứu và hoàn thành luận văn này.

Tôi xin chân thành cảm ơn các thầy giáo, cô giáo ở khoa Giáo dục tiểu học và khoa Sau Đại học trường Đại học sư phạm Thái Nguyên; đặc biệt là thầy giáo, cô giáo đã trực tiếp giảng dạy lớp Cao học 25 - Giáo dục học (bậc Tiểu học).

Tôi xin chân thành cảm ơn Ban giám hiệu cùng các thầy, cô giáo và các em HS trường Tiểu học Nguyễn Viết Xuân, trường Tiểu học Trưng Vương, đã nhiệt tình giúp đỡ và tạo mọi điều kiện để tôi hoàn thành luận văn này.

Cuối cùng, tôi xin chân thành cảm ơn bạn bè và những người thân trong gia đình đã động viên, hỗ trợ, giúp đỡ tôi trong quá trình nghiên cứu và thực hiện luận văn.

Mặc dù đã có rất nhiều cố gắng nhưng chắc chắn luận văn sẽ có những thiếu sót nhất định. Tôi kính mong nhận được những ý kiến đóng góp của quý thầy cô, bạn bè và đồng nghiệp.

Xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 08 năm 2020

Tác giả

Trần Thị Hiền

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT	v
DANH MỤC CÁC BẢNG.....	vi
DANH MỤC CÁC HÌNH VẼ, SƠ ĐỒ.....	vi
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Tổng quan về tình hình nghiên cứu	3
3. Mục đích nghiên cứu	6
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	6
5. Phương pháp nghiên cứu	6
6. Giả thuyết khoa học	7
7. Cấu trúc của luận văn	7
Chương 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN	8
1.1. Cơ sở lý luận.....	8
1.1.1. Năng lực và dạy học theo định hướng phát triển năng lực	8
1.1.2. Quan điểm về dạy học Luyện từ và câu theo hướng phát triển năng lực.....	18
1.1.3. Quan điểm về quy trình thiết kế bài học Luyện từ và câu theo hướng phát triển năng lực	21
1.1.4. Một số phương pháp dạy học phát triển năng lực học sinh.....	26
1.2. Thực trạng việc tổ chức dạy học Luyện từ và câu theo hướng phát triển năng lực trong môn Tiếng Việt lớp 5	29
1.2.1. Phương pháp khảo sát.....	29
1.2.2. Khảo sát chương trình và sách giáo khoa Tiếng Việt lớp 5 hiện hành ...	29
1.2.3. Khảo sát thực trạng dạy học phân môn Luyện từ và câu trong môn Tiếng Việt lớp 5.....	33
Tiểu kết chương 1	37

Chương 2. XÂY DỰNG HỆ THỐNG BÀI TẬP VÀ THIẾT KẾ BÀI HỌC LUYỆN TỪ VÀ CÂU THEO HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC TRONG MÔN TIẾNG VIỆT LỚP 5	38
2.1. Xây dựng hệ thống bài tập luyện từ và câu theo hướng phát triển năng lực trong môn Tiếng Việt lớp 5	38
2.1.1. Nguyên tắc xây dựng hệ thống bài tập luyện từ và câu theo hướng phát triển năng lực trong môn Tiếng Việt lớp 5	38
2.1.2. Xây dựng hệ thống bài tập luyện từ và câu theo hướng phát triển năng lực trong môn Tiếng Việt lớp 5	39
2.2. Thiết kế bài học Luyện từ và câu trong môn Tiếng Việt lớp 5 theo hướng phát triển năng lực	76
2.2.1. Thiết kế bài học “Từ trái nghĩa” (SGK Tiếng Việt 5, tập 1, trang 38) ..	76
2.2.2. Thiết kế bài học: Mở rộng vốn từ Hạnh phúc (SGK Tiếng Việt lớp 5, tập 1, trang 146).....	81
2.2.3. Thiết kế bài học Nói các vế câu ghép bằng quan hệ từ (SGK Tiếng Việt 5, tập 2, trang 39).....	84
Tiểu kết chương 2	89
Chương 3. THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM	90
3.1. Khái quát về thực nghiệm.....	90
3.1.1. Mục đích của thực nghiệm	90
3.1.2. Đối tượng và địa bàn thực nghiệm	90
3.1.3. Thời gian thực nghiệm.....	90
3.1.4. Nội dung thực nghiệm	90
3.1.5. Cách thức tiến hành	90
3.1.6. Cách thức đánh giá	91
3.2. Tổ chức thực nghiệm	91
3.3. Đánh giá kết quả thực nghiệm.....	91
Tiểu kết chương 3	94
KẾT LUẬN VÀ MỘT SỐ ĐỀ XUẤT	95
TÀI LIỆU THAM KHẢO	97
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

STT	Từ viết tắt	Viết đầy đủ
1.	BT	Bài tập
2.	GDPT	Giáo dục phổ thông
3.	GV	Giáo viên
4.	HS	Học sinh
5.	M	Mức (mức độ)
6.	SGK	Sách giáo khoa
7.	THPT	Trung học phổ thông

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1. Các năng lực hình thành cho HS tiểu học.....	9
Bảng 1.2. Thống kê bài tập Luyện từ và câu phân chia theo 4 mức độ	32
Bảng 1.3. Khó khăn của GV trong quá trình dạy học Luyện từ và câu	34
Bảng 3.1. Xếp loại tiết dạy của GV lớp thực nghiệm	91
Bảng 3.2. Tổng hợp ý kiến của HS lớp thực nghiệm và đối chứng	93

DANH MỤC CÁC HÌNH VẼ, SƠ ĐỒ

Sơ đồ 2.1. Hệ thống bài tập theo mạch kiến thức, kỹ năng về từ và câu	46
Sơ đồ 2.2. Hệ thống bài tập luyện từ.....	47
Sơ đồ 2.3. Sơ đồ hệ thống bài tập về các lớp từ.....	47

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Phát triển năng lực người học là định hướng cơ bản, then chốt trong dạy học ở nhiều nước trên thế giới. Ở nước ta, Nghị quyết 29-NQ/TW ngày 4 tháng 11 năm 2013 của Ban chấp hành Trung ương Đảng về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo khẳng định: *“Phát triển giáo dục và đào tạo là nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, bồi dưỡng nhân tài. Chuyển mạnh quá trình giáo dục từ chủ yếu trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học. Học đi đôi với hành; lý luận gắn với thực tiễn; ...”*[4]. Nghị quyết 88/2014/QH13 ngày 28 tháng 11 năm 2014 của Quốc hội về đổi mới chương trình, SGK GDPT cũng đã nhấn mạnh vấn đề này. Theo đó *“Tiếp tục đổi mới phương pháp giáo dục theo hướng: phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học; phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo, bồi dưỡng phương pháp tự học, hứng thú học tập, kỹ năng hợp tác, làm việc nhóm và khả năng tư duy độc lập: đa dạng hóa hình thức tổ chức học tập, ...”*[15].

Một trong những định hướng cơ bản của việc đổi mới giáo dục là chuyển từ nền giáo dục mang tính hàn lâm, xa rời thực tiễn sang một nền giáo dục chú trọng việc hình thành năng lực, phát huy tính chủ động, sáng tạo của người học. Định hướng nêu trên tạo tiền đề, cơ sở cho việc đổi mới GDPT theo định hướng phát triển năng lực người học, từ việc quan tâm HS học được cái gì đến quan tâm HS vận dụng được cái gì qua việc học. Để đảm bảo được điều đó, phải thực hiện đổi mới phương pháp dạy học, chuyển từ phương pháp dạy học theo lối “truyền thụ một chiều” sang dạy cách học, cách vận dụng kiến thức, rèn luyện kỹ năng, hình thành năng lực và phẩm chất cho HS.

1.2. Môn Tiếng Việt là một môn học chiếm vị trí quan trọng ở nhà trường tiểu học. Mục tiêu hàng đầu của môn Tiếng Việt là hình thành và phát triển năng lực ngôn ngữ cho HS, thể hiện ở bốn kỹ năng: đọc, viết, nói và nghe để HS học tập và giao tiếp trong các môi trường hoạt động của lứa tuổi. Đồng thời, thông

qua việc dạy và học Tiếng Việt góp phần rèn luyện cho HS các thao tác tư duy cơ bản (phân tích, tổng hợp, so sánh, phán đoán...). Có thể nói, môn Tiếng Việt là môn học công cụ giúp HS tự tin và chủ động học tập, giao tiếp, tham gia các hoạt động trong và ngoài trường học. Kết quả của các kỹ năng được hình thành và phát triển trong môn Tiếng Việt cũng ảnh hưởng đến kết quả học tập của các môn học khác.

1.3. Môn Tiếng Việt trong SGK hiện hành ở tiểu học được phân chia thành các phân môn: Tập đọc, Tập viết, Chính tả, Kể chuyện, Luyện từ và câu, Tập làm văn. Mỗi phân môn bên cạnh chức năng chung của môn học thường đảm nhận một nhiệm vụ chính. Trong đó, đối với phân môn Luyện từ và câu, nhiệm vụ chủ yếu của việc dạy học Luyện từ và câu ở tiểu học là giúp HS mở rộng vốn từ và cung cấp cho HS một số hiểu biết sơ giản về cấu tạo từ, từ loại, câu, dấu câu...; rèn luyện kỹ năng dùng từ đặt câu, sử dụng dấu câu; bồi dưỡng thói quen dùng từ đúng, nói và viết thành câu, có ý thức sử dụng tiếng Việt văn hoá trong giao tiếp. Dạy học Luyện từ và câu cần phải giúp HS biết cách dùng từ và đặt câu đúng, tiến tới dùng từ và đặt câu hay, có thể vận dụng câu một cách linh hoạt trong các tình huống giao tiếp hằng ngày.

1.4. Nhìn chung, việc dạy học môn Tiếng Việt hiện nay đã giúp HS có được những kiến thức và kỹ năng cơ bản của môn học. Tuy nhiên, vẫn còn nhiều HS chưa biết cách vận dụng linh hoạt, sáng tạo những kiến thức, kỹ năng đó vào các tình huống giao tiếp trong đời sống hằng ngày. Một trong những lý do dẫn đến thực trạng này là do GV chưa chủ động đổi mới nội dung và phương pháp dạy học Luyện từ và câu, chưa chú trọng điều chỉnh, bổ sung các câu hỏi, bài tập Luyện từ và câu theo hướng vận dụng từ và câu vào thực tiễn sử dụng tiếng Việt. Bên cạnh đó, số lượng các bài tập trong SGK còn hạn chế, các bài tập chủ yếu yêu cầu HS nhận biết, hiểu được kiến thức, nhưng vận dụng chưa nhiều, đặc biệt là rất ít các bài tập đòi hỏi vận dụng trong tình huống mới hoặc có nội dung thực tiễn. Vì thế, việc xây dựng hệ thống bài tập luyện từ và câu, và tổ chức dạy học